



ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 24 του Αλωνάου 1903 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Οδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 136

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

KARL DIETERICH. Ρωμιοί και Ρουμούννοι.
 ΔΑΖ. ΒΕΛΕΑΗΣ. Πεταχτά και Σύντομα ξανά.
 ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ. Βιβλίο πρώτο (συνέχεια).
 ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. Παιδιασκακόμωμα.
 ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ. Το κοριτσάκι (μεταφρ. Μιχάλη Λυκιαρδόπουλου).
 ΜΕΝΟΣ ΦΙΑΝΤΑΣ. Στα βουνά της Χαλκιδικής
 KRISHNA. Το φάντασμα.
 ΔΑΜΩΝΑΣ. Φιλικά γράμμα.
 TURRIS INFRACTA. Δυό λόγια για μερικούς
 μπουσικούς.
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Είρ. Δεντρινού, Μ. Φ. Λήντας, Α.
 Δάφνης, Σ. Ι. Ηεροδότου.
 ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ
 — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΡΩΜΙΟΙ ΚΑΙ ΡΟΥΜΟΥΝΟΙ*

(Μιά κουβέντα)

«Δεν μπορείς να σιοχαστείς
 τίποτε ανόητο, ούτε φρόνιμο,
 που δεν το σιοχάστηκαν άλλοι
 πιο προύτεροι».

Goethe, Faust, μέρος Β'

Άγαπητοί μου φίλοι,

Τό Νοέμβρη του 1899 εγύρισα από τό πρώτό μου ταξίδι στην Ελλάδα κι αποφάσισα νά περάσω από

*) Σημ. τοῦ «Νουμά»: Ἡ κουβέντα αὐτή τοῦ ἀκριβοῦς φίλου κ. Karl Dieterich ἀπευθύνεται στοὺς ἀπαίδευστος τῆς «Ἑθνικῆς Γλώσσας» καὶ ὁ τίτλος τῆς εἶναι «Ὁ Σύλλογος γιὰ τὴν Ἑθνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ Ρουμανικὴ Junimean». Ὁ κ. Dieterich ζήτησε νὰ δημοσιευτῇ ἡ κουβέντα τοῦ στοῦ «Νουμά» καὶ τὸ δεχτήκαμε μὲ χαρὰ μεγάλη γιὰτὶ σὶ ἀληθινὰ ἡ κουβέντα εἶναι γιὰ μᾶς πολὺ διδαχτικὴ καὶ ωφέλιμη. Οἱ δικοὶ μας πρέπει νὰ μελετήσουν τὰ λόγια τοῦ κ. Dieterich μὲ προσοχὴ καὶ νὰ πιστεύουν νὰ νοιώσουν βαθιὰ τὴ συμβουλὴ τοῦ μᾶς διεί, πῶς γιὰ νὰ πᾶει τὸ ζήτημα μπροστὰ καὶ νὰ κα-αφέρουμε καὶ ἐμεῖς ὅ,τι κατάμεσαν οἱ Ρουμούννοι, μᾶς χρειάζεται ἕνας ἀσχη γός. Αὐτὸς δὲ μᾶς λέει βέβαια ἀρχηγὸς ὁ ἀρχι, ὁ Ψυχάρης, καὶ δὲ μένει παρὰ νιφῆσουμε κατὰ μέρος τί μικροφίλοδοξίες καὶ νὰ συσσωματωθῶμε πλάι τοῦ γιὰ νὰ στεφανώσῃ μιά ὦρ ἀρχύτερα ἡ νίκη τοὺς ἀγῶνες μας. Ὅσο γιὰ τῆλο, ποὺ πολὺ σωστὰ μᾶς συμβουλεύει ὁ κ. Dieterich νὰ μὴν περιορίζουμε τὸν ἀγῶνα στὴν καλλιέργεια τῆς γλώσσας ἀλλὰ νὰ πλαταίνουμε τὸ ἔλαφος τῆς παλαίστρας, αὐτὸ θαρροῦμε τὸ κάνει ὁ «Νουμάς» ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐκδόσεώς του, ἀφοῦ μαζί μὲ τὴ γλωσσικὴ ψευτιά ἀγωνίζεται νὰ γκρεμίσει καὶ καθὲς ἑλλή ψευτιά, πολιτικὴ, κοινωνικὴ ἢ φιλολογικὴ, ποὺ βραβαίνει τὴν πατρίδα μας.

τὴν Πόλη καὶ ἀπὸ κεῖ ἀπ' τὸ Βουκουρέστι γιὰ νὰ γνωρίσω λιγάκι καὶ τὴ Ρουμανία ποὺ εἶχα τόσα πράματα ἀκουστὰ γι' αὐτὴν ὥστε μ' ἀνοίξε ἡ ὄρεξη νὰ ἰδῶ τὲς πολλὰς ὁμοιότητες ποὺ μοῦ ἔλεγαν πῶς ἔχουν οἱ Ρουμούννοι μὲ τοὺς Ρωμιούς. Ἐπειτα εἶχα καὶ ἕνα φίλο ἐκεῖ Γερμανὸ ποὺ ἤξερε καὶ τὴ γλῶσσα λιγάκι· ἐγὼ δὲν τὴν ἤξερα τότε διόλου. Πῆγα λοιπὸν καὶ δὲν τὸ μετάνοισα· ἔβλεπα πολλὰ ποὺ μοῦ θύμιζαν τὴν Ἑλλάδα, εἶδα πῶς τὸ Βουκουρέστι εἶναι ἄλλη Ἀθήνα, μόνον πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ εὐρωπαϊκό, μὲ καλύτερους δρόμους, περισσότερα δέντρα καὶ περισσότερη τάξη· ὁ τύπος ὁ γενικὸς ὅμως ὁ ἴδιος. Ἔτσι καὶ τὸ περίμενα, γιὰτὶ ἤξερα ἀπὸ τότε, πῶς ὅλοι οἱ λαοὶ τοῦ Μπαλκανίου δὲ διαφέρουν καὶ πολὺ μεταξύ τους· ὁ πολιτισμὸς τοὺς ἔχει τὴν ἴδια ρίζα. Κι αὐτὸ ἴσα ἴσα ἤθελα νὰ μάθω, νὰ τὸ ἰδῶ μὲ τὰ μάτια μου. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ὅμως ἐξωτερικὰ πράματα καὶ ἴσως δὲ σημαίνουν πολὺ. Γιὰ νὰ ἐξιχνιάσω καὶ τὰ ὅμοια στὴ κοινωνικὴ καὶ στὴ φιλολογικὴ ζωὴ ποὺ βέβαια ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν, μοῦ ἔλειπε καὶ ὁ καιρὸς καὶ ἡ γλῶσσα, ποὺ δὲν τὴν ἤξερα. Μιά ἀνάμνηση ὅμως μοῦ ἔμεινε ποὺ θὰ μοῦ εἶναι ἀξέχαστη καὶ ποὺ μοῦ δίνει τὴν ἀφορμὴ γι' αὐτὴ τὴ μικρὴ μου μελέτη. Μιά μέρα ὁ φίλος μου μὲ πῆγε στὸ Πανεπιστήμιο, ἔτσι γιὰ περιέργεια μονάχα, γιὰ νὰ λάβω καὶ μιὰ ἰδιάμις ρουμανικῆς παραδόσης καὶ γιὰ νὰ κούσω λιγάκι Ρουμανικὰ ἀκόμα. Τὸ Πανεπιστήμιο ἀπ' ἐξω δὲν εἶναι ὠραῖο χτίριο, ὅπως τὸ Ἑλληνικὸ, τίποτε μεγαλοπρεπὲς δὲν ἔχει· οὔτε εἰκόνες, οὔτε στύλους· ἀπλούστατο. Μπήκαμε λοιπὸν σὲ μιὰ αἴθουσα γεμάτη ἀκροατὲς— νέους καὶ γέροντες, ἄντρες καὶ γυναῖκες. Μόλις χωροῦσαν ὅλοι τοὺς. Ἐμᾶς μᾶς ἔδωκαν καρέκλες, σὰν ξένοι ποὺ εἴμαστε, γιὰ νὰ μὴ στέκομεν ὀρθοί. Ἐρώτησα τὸ φίλο μου, ποῖος καθηγητὴς θὰ παραδώσῃ, γιὰτὶ κατάλαβα ἀπὸ τὸ πλῆθος, πῶς θὰ εἶναι κάποιος σπουδαῖος, καὶ ὄχι βεβαίως ἀδάσκαλος. Ἐνας φιλόσοφος, μοῦ εἶπε, καὶ ὀνομάζεται Majorescu. Παραδίδει λογικὴ. Ἐμένα δὲ μ' ἐννοίαζε, ἀφοῦ δὲν κατάλαβα Ρουμανικὰ. Ἦθελα μόνον νὰ ἀκούσω ἕναν Ρουμούννον καθηγητὴ γιὰ νὰ κάμω σύγκριση πάλι μὲ τοὺς Ἑλλήνες καθηγητὲς, γιὰ νὰ ἰδῶ ἂν παραδίδουν καὶ οἱ δύο τοὺς μὲ παρόμοιον τρόπο.

Ἦρθε λοιπὸν ὁ καθηγητὴς καὶ ἀνέβηκε στὴν καθεδρὰ. Δὲν ἐκάθισε, οὔτε τετράδιο ἔβγαλε, παρὰ ἔμεινε ὀρθὸς καὶ ἐπερίμενε ὥσπου ἔγινε τέλεια σιωπή. Πρὶν ἀρχινήσῃ, εἶχα καιρὸ νὰ τὸν κοιτάξω καλά. Δὲν εἶχε τὴν ὄψη καθηγητῆ, καθὼς τὸν ἐφαντάστηκα· ἕνα ψηλὸ ἀνάστημα σὰν ἀξιωματικοῦ, ἔξυπνο πρόσωπο, ποὺ θυμίζει λιγάκι τὸν Ναπολέοντα τὸν τρίτον, μὲ λίγους σαρκαστικὰ μάτια—σὰν τέλειος ἀριστοκράτης στέκονταν ἐκεῖ, σὰν ἄνθρωπος ποὺ ξέρε

τὴν ἀξία του καὶ ποὺ ξέρε πῶς τὸν περιμένουν ὅλοι νὰ μιλήσῃ. Κι ἔρχισε νὰ μιλάει, ὅπως διόλου λεύτερα καὶ ἀβίαστα, σὰν κουβεντιάζοντας, χωρὶς δασκάλικο φκιασίδι, χερνονοῶντας, χτυπώντας τὸ χέρι του σὰν νὰ εἴτανε βουλευτὴς καὶ ὄχι καθηγητὴς. Γιὰ μένα βεβαίως δὲν εἴτανε τόσο πρωτόκουστος ὁ τρόπος του· ἔτσι μιλοῦν καὶ οἱ δικοὶ μας οἱ καθηγητὲς ὅσοι δηλ. εἶναι καλὸι ρήτορες. Μοῦ εἴτανε πρωτόκουστο ὅμως ὕστερα ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ ἐγνωρίσα στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ ποτὲ δὲν εἶχα δῆ καθηγητὴ νὰ μιλάῃ ἔτσι, οὔτε στὸ Πανεπιστήμιο, οὔτε στὸν Πικρασσό· ἐδιδάξαν μᾶλλον παρὰ ποὺ μιλοῦσαν· ἡ μιλιὰ τους εἶχε πάντα κατὰ τι καμωμένο, σὰν παπαδίστικο. Καταλάβαινε κανεὶς, πῶς δὲ μιλοῦσαν, παρὰ «παρὰδίδαν», δηλ. μετέφεραν μὲ κόπο τὴ χοντρή ὕλη τῆς σοφίας ἀπὸ τὸ δικό τους κεφάλι στὰ κεφάλια τῶν ἀκροατῶν τους. Μὰ μὲ ὅλον τὸν κόπον τοὺς δὲν ἔκαναν οὔτε τὴν παραμικρὴν ἐντύπωση μὲ τὰ βαρετὰ τους λόγια, ἐνῶ ὁ Majorescu μὲ τὸ ζωηρὸ, τὸ ἐλαφρὸ καὶ αὐτοσκεδιάστο τοῦ μίλημα παρέσυρε τοὺς ἀκροατὲς, τοὺς ἔναψε, τοὺς ἔκαμε φωτιὰ καὶ φλόγα.

Κρίμα ποὺ δὲν κατάλαβα τίποτα. Ἐνα ὅμως κατάλαβα ἀμέσως· πῶς δηλ. ὁ Majorescu μιλοῦσε τὴν ἀπλὴ Ρουμανικὴν ποὺ τὴν μιλοῦνε ὅλοι εἴτε στὸ σπιτί τους νῆναι εἴτε στὴ Βουλὴ, εἴτε στὸ σχολεῖον. Τὸ ἤξερα, γιὰτὶ ἤξερα πῶς οἱ Ρουμούννοι δὲν ἔχουν καθαρεύουσα οἱ καμμένοι, ὥστε ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐποψὴ διαφέρουν ἀπ' τοὺς Ρωμιούς, οἱ ὅποιοι ἴσως τοὺς λυποῦνται γι' αὐτὸ καὶ τοὺς λένε βαρβάρους. Μὰ καὶ ἂν δὲν ἤξερα, πῶς καθαρεύουσα δὲν ὑπάρχει στὴ Ρουμανία, ἀμέσως θὰ τὸ κατάλαβα ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ μιλοῦσε ἐκεῖνος ὁ μεγάλος δάσκαλος. Ἄν μιλοῦσε τὴν καθαρεύουσα, ἀδύνατο νὰ εἶχε τέτοια φρεσκάδα, τέτοια δύναμη, τέτοια ὁρμή ἢ γλῶσσα του. Θὰ μιλοῦσε τότε καὶ αὐτὸς σὰν τοὺς δασκάλους τοῦ «Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου», ποὺ τὰ λόγια τους δὲ σηκώνονται ψηλὰ σὰν ἀετοί, παρὰ σέρνονται χάμου σὰ μισοζώνταντα ρίδια.

Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἔγιναν στὰ 1899. Πέρασαν ἀρκετὰ χρόνια ἀπὸ τότε, καὶ πέρσιν μόνον, πρὶν ἀπὸ καλὴ συντυχία εἶχα εὐκαιρίαν νὰ καταγίνουμαι λιγάκι μὲ τὴ ρουμανικὴ φιλολογία, ἔμαθα κατὰ πολὺ περίεργο καὶ ἀξιόλογο. ἔμαθα δηλ. πῶς οἱ Ρουμούννοι κοντεύανε καὶ αὐτοὶ νὰ γείνουν σκλάβοι μιὰς καθαρεύουσας, ὄχι βέβαια καλύτερης ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ· θὰ πάσκιζαν λοιπὸν νὰ λατρεύουν ὅπως οἱ «παιδευμένοι» Ρωμιοὶ πασκίζουν νὰ ἐλληνίζον· παρ' τὸν ἕνα, χτύπα τὸν ἄλλο! Κ' ἔπειτα ἔμαθα κατὰ τι ἀκόμα, ποὺ μοῦ ἔκαμε βαθειὰ ἐντύπωση· πῶς ἐκεῖνος ποὺ γλῶσσε τὸ Ρουμανικὸ ἀπὸ ἀπὸ τὸ Βουκόλανα τῆς καθαρεύουσας, εἶταν ὁ ἴδιος ὁ Majorescu ποὺ τὸν ἀντίκριξα τότε ἀπὸ τόσο κοντά.

Πῶς τὸ κατόρθωσε λοιπὸν τὸ ἐθνικὸ τοῦ ἔργου, αὐτὸ νὰ σὰς τὸ δηγηθῶ τώρα, ἐλπίζοντας πῶς εἰσὶς, ποὺ καταπιεσθήκατε τώρα τὸ ἴδιο ἔργο, τὸ δύσκολο, μὰ ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς Ρωμιοσύνης, ἵσως δυναμωθῆτε ἀπὸ τὸ μεγαλοδύναμό του παράδειγμα καὶ σύνωρα νὰ μὴ χάσετε τὴν ἐλπίδα, βλέποντας μπροστὰ σας ἕνα πολεμιστὴ ποὺ ἔπαθε ἀπαράλλαχτα τὰ ἴδια ποὺ παθαίνετε τώρα εἰσὶς καὶ ποὺ βγήκε νικητὴς μολαταῦτα.

Στὰ 1863 μερικοὶ λόγιοι νέοι στὸ Jassy, τὴν πνευματικὴν τότε πρωτεύουσα τῶν Ρουμουνών, μαζεύουνταν μιά φορά τὴν εβδομάδα στὸ σπίτι ἐνὸς ἀπὸ τὸν κύκλο τους γιὰ νὰ διαβάζουν καὶ νὰ σχολιάζουν τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς εὐρωπαϊκῆς φιλολογίας, τῆς ποιητικῆς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς. Ὅταν αὐξήσε ὁ ἄριθμός τους, ἔδρυσαν σύλλογο μὲ τὸ ὄνομα «Junimean» (νεολαία). Ὁ κανονισμὸς τοῦ συλλόγου τούτου εἶχε ἕνα μονάχα ἄρθρο ποὺ ἔλεγε. «Μπαίνει ὅποιος θέλει καὶ μένει μέσα ὅποιος μπορεῖ». Ἀρχίζε λοιπὸν νὰ δουλεύῃ ὁ σύλλογος στὸν ἴδιο χρόνον ἀκόμα μὲ δέκα διαλέξεις φιλοσοφικῆς καὶ καλαισθητικῆς ποὺ τὲς ἔκαμε ὅλες ὁ Titu Majorescu, νέος τότε 23 χρονῶν. Ἐδούλευε καλὰ ὁ σύλλογος, τὸν ὑποστήριζε ὁ φιλολογικὸς κόσμος τοῦ Jassy, καὶ στὰ 1867 ἔβγαλε κ' ἕνα περιοδικὸ δικό του, τὲς «Convorbiri literare» (φιλολογικὲς κουβέντες) μ' ἕνα κύριο ἄρθρο πάλι τοῦ Majorescu, ποὺ σιγὰ σιγὰ ἔγινε ἡ ψυχὴ καὶ τὸ κεφάλι τοῦ συλλόγου καὶ τοῦ περιοδικοῦ του. Κ' ἐχάραξε τόσο βαθειὰ τὴ σφραγίδα τοῦ πνεύματός του καὶ στὰ δύο, ὥστε οἱ «Convorbiri literare» ἔγιναν ἀπὸ τότε τὸ ἐπίσημο ὄργανο τῆς ρουμανικῆς φιλολογίας καὶ σήμερα ἀκόμη, ὕστερα ἀπὸ 38 χρόνια, φυλάει τὴ σημασία του.

Ἡ «Junimean» καθὼς καὶ οἱ «Con. lit.» εἶταν τότε φαιδόμενον αἰρετικὸ καὶ πρωτάκουστο στὴ Ρουμανία, ὅπως ἡ «Τέχνη» ἢ ὁ «Νουμᾶς» στὴν Ἑλλάδα σήμερα. Δυὸ κόμματα πάλευαν καὶ τότε μεταξύ τους γιὰ τὴν ἡγεμονία τῆς φιλολογίας· τὸ ἕνα μὲ τῆραματα τῆς ἀπαλῆς δόξας· στὰ χέρια του ἐκήρυχνε δυνατὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀνάμνησης τῶν προγόνων. Τὸ ἄλλο ἐπάσκιζε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ τὸν ἀπόκρυφον θησαυρὸ τῆς ζωντανῆς ποίησης. Τὸ συντηρητικὸν κόμμα τῶν Λατινιστῶν ἤθελε νὰ δημιουργήσῃ μιά φιλολογικὴ

γλῶσσα ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ διόλου δημοτικὰ στοιχεῖα καθὼς οἱ ἄλλες εὐρωπαϊκῆς γλῶσσες, παρὰ μόνον «κλασσικὰ». Βγήκαν ἀναρίφνητες γραμματικὲς ποὺ ἐδίδαν μιά γλῶσσα πλαστὴ καὶ ἀφύσικη, μιά καθαρεύουσα δηλ., γιὰ νὰ ἐξολοθρίσουν ὅλα τὰ εἰσβάρα στοιχεῖα ποὺ μπηγαν στὴ γλῶσσα εἰς τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνες. Ἐνοθεύτηκε λοιπὸν ἡ ἱστορία τῆς γλῶσσας, τὸ λεχτικὸν κ' ἡ ἐκφραστικότητα τῆς ρουμανικῆς ἐφτώχαινε ὁλοένα. Καὶ στὴν ἐπιστήμην καὶ στὴ φιλολογίαν ἀκούονταν ἡ φωνὴ τῆς ἐθνικῆς ματαιοδοξίας. «Εἴμαστε πρόγονοι τῶν Ρωμαίων, γνήσια ἐγγόνια τῶν ἀποίκων τοῦ Τραγιανού!» — Στὸ ἄλλο μέρος ἐσηκώθησαν τότε, πρῶτα δειλὰ δειλὰ, ἔπειτα, σὺν βγήκῃ ὁ Majorescu, πειρὰ θαρρετὰ οἱ νέοι, ποὺ κατάλαβαν ἀμέσως τὸ γελοῖο τῶν εἰδώλων τῶν ἀντιπάλων τους καὶ τοὺς ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον· ὅχι μὲ τὰ λόγια καὶ μὲ καυγάδες, παρὰ μὲ δραστήριες πράξεις, μὲ θετικὰ ἔργα. Ἐκατάλαβαν πῶς ἡ πάλῃ δὲν ἐπρόκειτο γιὰ γλωσσικοὺς τύπους, παρὰ γιὰ τὸ «νὰ ζῇ ἢ νὰ μὴ ζῇ» τὸ ρουμανικὸν ἔθνος ὡς ἔθνος εὐρωπαϊκὸ καὶ φιλοπρόδο. Κατάλαβαν τέλος πάντων, πῶς ἐπρόκειτο νὰ ποτίσουν τὰ ξερά καὶ στεῖρα χωράφια τῆς ρουμανικῆς ζωῆς μὲ τὲς δροσερὰς ἰδέαις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος. Ἰσως δὲν τὸ κατάλαβαν ὅλοι, μὰ ἕνας τὸ κατάλαβε, κι αὐτὸς ὁ ἕνας εἶταν ὁ Majorescu. Καὶ μὲ τὸ μεγάλο του διοργανωτικὸν ταλέντον ἐπέβαλε τὴ μέθοδόν του σὲ ὅλους τοὺς ὁπαδοὺς του. Καὶ ἡ μέθοδός του αὐτὴ εἶταν, νὰ μὴ περιορίζεται ἡ πάλῃ μὲ δασκάλικον τρόπο εἰς τὴ γλῶσσα, παρὰ νὰ ἐκτείνεται εἰς ὅλα τὰ ζητήματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἀμὰ καταλάβουν μιά φορά οἱ στενοκέφαλοι—αὐτὸ εἶταν τὸ συμπέρασμα του—τὸ καινούργιον πνεῦμα καλὰ, ἀβέλητα θὰ δεχτοῦν καὶ τὴν καινούργια γλῶσσα. Ἡ γλῶσσα εἶναι ἐργαλεῖον, μὰ τί τὸ θέλουν τὸ ἐργαλεῖον, ὅς τοὺς λείπει ἡ ὕλη γιὰ νὰ δοκιμάζουν ἀπάνω τῆς τὸ ἐργαλεῖον; Γι' αὐτὸ δὲν ἔρχισε νὰ πολεμᾷ τὴ γλῶσσα, παρὰ ὅλα τὰ κούφια θεμέλια ποὺ στηρίζονταν ἀπάνω καὶ τὸ τέρας τῆς δασκάλικης γλῶσσας· ἅμα θὰ πείσουν ἐκεῖνα, θὰ πείσῃ κι αὐτὴ μαζὶ.

Κ' ἔτσι ἔρριξε θαρρετὰ τὸ πρόγραμμά του στὴ μέση μὲ τὰ πολεμώχαρα τούτα λόγια. «Ψέματα εἶναι ὁ πολιτισμὸς μας καὶ τὰ θεμέλια του· ψέματα ἡ διοίκησή μας, ψέματα οἱ ποίησός μας, ψέματα ἡ γραμματικὴ μας, ψέματα κάθε φαινόμενο τῆς πολιτικῆς ζωῆς μας. Πρὶν ἔχουμε δασκάλους

τοῦ λαοῦ, ἔχουμε δημοτικὰ σχολεῖα, πρὶν ἔχουμε καθηγητὲς, ἔχουμε γυμνάσια καὶ Πανεπιστήμια καὶ ἐνοθεύσαμε ἔτσι τὴν δημοσίαν ἐκπαίδεψιν. Πρὶν ἔχουμε ἀληθινὸν πολιτισμὸν καὶ μιά σωστὴ καὶ πρωτότυπη ἐπιστήμην, ἰδρύσαμε τὴ ρουμανικὴ Ἀκαδημία. Ἀπὸ τὸν ἴδρωτα τοῦ στωικοῦ λαοῦ παίρνουμε τὰ μέσα γιὰ τὴ διατήρησιν τοῦ χτήριου ἐκείνου ποὺ τὸ λέμε Ρουμανία. Ὅσο ὁμως γιὰ μᾶς, δὲν μπορούμε νὰ τοῦ δείξουμε οὔτε ἕνα ἔργο ποὺ νὰ τὸν ἐνθουσιάσῃ καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ξεχάσῃ τὸ κακὸ τῆς καθημερινῆς ζωῆς οὔτε μιά στιγμὴ. Μποροῦμε τάχα νὰ ζακολουθήσουμε αὐτὸ τὸ δρόμον; Ἀδύνατον! Χωρὶς πολιτισμὸν μπορεῖ νὰ ἐλπίζῃ ἕνας λαὸς, πῶς μὰ φορὰ θάποχτήσῃ καὶ τούτῃ τὴν εὐεργετικὴν μορφήν τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητος· μέσα σ' ἕνα ψεύτικο πολιτισμὸν ὁμως ἀδύνατον νὰ ζῇ ἕνα ἔθνος, κι ἂν τύχῃ νὰ κολλᾷται τοῦτο τὸ ἔθνος σ' ἕνα τέτοιο πολιτισμὸν, θὰ δικαιολογούσε μόνον μὲ αὐτὸ τὴν παλιά κρίσιν τῆς ἱστορίας, πῶς στὴν πάλῃ τοῦ πολιτισμοῦ μὲ τὴν πνευματικὴν ἀντίστασιν ἐνὸς λαοῦ ὁ λαὸς πρέπει νὰ χαθῇ, ἢ ἀλήθεια ὁμως ποτέ. Πολλοὶ μεταξὺ μας ποὺ σήμερα ἀκόμη εἶναι πλανεμένοι, θὰ γυρίσουν αὐριο στὸ σωστὸ δρόμον· ἀπὸ κείνους ὅμως ποὺ κατάλαβαν ποῖα εἶναι ἡ ἀλήθεια, κανεὶς δὲ θὰ ξαναπείσῃ στὴν παλιά πλάνην».

Ποτέ δὲν εἶχε κανεὶς τὸ θάρρος νὰ πῇ τόσο καθαρά καὶ δυνατὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἀπὸ ὅμως ἡ ἀρρώστια εἶταν βαρεῖα, ἔπρεπε ὁ γιατρός νὰ καταφύγῃ στὰ πιὸ ριζοσπαστικὰ μέσα. Ἐννοεῖται, πῶς εἶταν ὁ Majorescu τὸ σημεῖον τῶν κατατρεγμένων καὶ τῶν κακοημιέων τῶν στενοκέφαλῶν τοῦ ἀντιπάλων, ποὺ τὸν ἔλεγαν κακόβουλον καὶ κοσμοπολίτη (!) Δυὸ μάλιστα καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστιοῦ τὸν κακοημιζῶν φοβερά: Ὁ Hasdeu καὶ ὁ Vrechie, ποὺ εἰς τὰ περιοδικὰ τους Columna lui Traian (Στήλη τοῦ Τραγιανού) καὶ Revista contemporanea ἔγραφαν ἄρθρα ἀπάνω σ' ἄρθρα, γιὰ νὰ ἐξευτελίσουν τὸν προδότην.

Σήμερα ὅμως δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ρηθῇ, ὅτι ὁ Majorescu κ' οἱ ἄλλοι ὁπαδοὶ τῆς «Junimean» ἐρρίζαν κάτω τοὺς Λατινιστὰς γιὰ πάντα, καὶ τοὺς ρίζανε ὅχι χτεῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰκοσι χρόνια. Ἀποδείξῃ τούτου, πῶς ὁ Μ. δὲν ἔγινε μόνον καθηγητῆς Πανεπιστημίου, ἀλλὰ καὶ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ μέλος τῆς Ἀνω Βουλῆς (Γερουσίας).

Ἐπειτα ἀπὸ τότε ποὺ νίκησαν οἱ «Νέοι», χρονολογεῖται ἡ ἀληθινὴ προκοπὴ τῆς ρουμανικῆς φιλο-

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΒΙΒΛ. Ο ΠΡΩΓΟ

37. α' Ἀνάγκη, ἀφοῦ οἱ Κερκυραῖοι ἐδῶ δὲν ἐμειναν στὸ θέμα τῆς παραδοχῆς τους, παρὰ εἶπαν καὶ πῶς ἐμεῖς ἀδικούμε κι' ἄφτοι πῶς παράλογα βρῖσκονται σὲ πόλεμον, ν' ἀγγίζουμε πρῶτα κι' ἐμεῖς τὰ διὸ ἄφτα ζητήματα, καὶ τότες νὰ προχωρήσουμε στὸν ἄλλο μας λόγον. Ἔτσι κι' ἀσφαλτοτέρα θὰ προτιμήσῃτε (45) ὅ,τι ἐμεῖς καρτεροῦμε καὶ τῶν Κερκυραίων ἐδῶ τὴν ἀναφορὰ δι' ἂν τὴν ἀπορρίψετε δέχωντες σκέψιν.

Ἀλένε λοιπὸν πῶς ἀπὸ φρονιμίας δὲ θέλησαν ὡς νῦν κανενὸς συμμαχία. Σκοπὸ ὅμως ἡ πολιτικὴ τοὺς εἶχε πῶς νὰ κακουργῶν, δὲν εἶταν ἀρετὴ (46),

(45) προειδοῖτε. Ὁ Reiske προσέθηκε. Ἀκαλύπτει προέλθε.

(46) ἐπὶ κακουργίᾳ καὶ οὐκ ἀρετῇ = οὐκ ἀρετῇ ἀλλ' ἐπὶ κακουργίᾳ.

γιατὶ δὲ θέλανε συμμαχοῦς καὶ μαρτύρους τῶν ἀδικημάτων τους, μήτε νὰ τοὺς στιγματίζῃ ἡ ντροπὴ ὅταν τοὺς παρατηροῦν (47). ἔπειτα κι' ὁ τόπος τοὺς ὡς ἀρτοσυντήρητος τοὺς ἐφκολύνει, ὅτα βλάψουν, ν' ἀφτοδικάζουν ὅπως ἀγαποῦν οἱ ἴδιοι (48) καὶ ἔχι ὅπως λένε συνθήκες, τί ὅσο σπάνια πάνε ἀφτοὶ στὰ ξένα, τόσο συχνὰ ἡ ἀνάγκη ν' ἀράξουν κολοφάντη τοὺς τὴν ἀσυννοκίαν τὴν προφασίζονται ἔχι γιὰ νὰ μὴ συνδικοῦνε μ' ἄλλους, παρὰ ν' ἀδικοῦνε χωριστὰ, κι' ὅταν τοὺς περναῖ ν' ἀρποῦν, κλέβοντας (49) ὅπου δὲν τοὺς βλέπουν, ξαδιαντροπώνοντας ἂν τυχὸν τοὺς βροῦνε (50). Ὡς τόσο ἂν νεῖταν, ὅπως λέν, ἐνάρτοι, τότες ὅσο πιὸ ἀνεξάρ-

(47) παρακαλοῦντες. Γράφει παρατηροῦντας.

(48) Σύνταξε αὐτοὺς (=κατὰ τὸ δοκοῦν) μᾶλλον ἢ κατὰ συνθήκας.

(49) Τὰ κῶλα οὐ—ἐχῶσιν καὶ ἦν—ἀναισχυντῶσιν. ἂν καὶ παρατακτικὰ συνταγμένα μὲ τὸ ἐν ᾧ—βιάζονται, τοῦ εἶναι ἀλήθεια ἐξηγηματικά.

(50) Τὰ ΧΡ ἦν δὲ πού τι προσάδωσιν (ἢ προσάδωσιν). Γράφει ἦν δὲ πού τι πράσσοντες ἀλῶσιν. Πρ6. Πλάτ. Ἀπολ. 29 ἐάν ἀλφς ἐπὶ τούτου πράσσων. Ἡρόδ. Α, 112 ἀλῶσθαι ἀδικέων κτλ.

νητοι, τόσο μπορούσαν κι' ἐφκολώτερα νὰ ξαστενῶσουν τὴν ἀρετὴν τους μὲ τὸ νὰ φέρουνται ἴσα ὡς οἱ ἄλλοι μ' ἄφτους, ἔτσι κι' ἄφτοι μὲ τοὺς ἄλλους.

38. Ὡς μὴτε μὲ τοὺς ἄλλους μὴτε μ' ἐμᾶς ὁδὲν εἶναι τίπτε, μόνον ἂν κι' ἀποικοὶ μας μᾶς ἀποστατήσαν παντοτινὰ καὶ τώρα μᾶς πολεμοῦν, καὶ ὁδὲν τάχα πῶς δὲ σταλθῇκαν ἀποικοὶ γιὰ νὰν τοὺς ντυραγοῦμε. Ὅμως κι' ἐμεῖς τὸ ἴδιο λέμε πῶς δὲν τοὺς ἀποικίσσαμε γιὰ νὰ μᾶς καταφρονοῦν, παρὰ νὰν τοὺς εἴμαστε ἀρχηγοὶ καὶ σεβαστοὶ (51) ὅπου πρέπει. Νᾶ, οἱ ἄλλες μᾶς ἀποικίς μᾶς τιμοῦν, μὴτε χαίρουνται ἄλλοι τόσο τῶν ἀποικῶν τους τὴν ἰστορίαν καὶ φανερά, ἢ σὲ τοσοῦς εἴμαστε ἀρεστοί, ἀφτοὺς δὲν εἶχε λόγον νὰ δυσχερευοῦμε, μήτε θὰν τοὺς πολεμοῦσαμε ἀνάρμοστα ἂν κάπου δὲ μᾶς ἀδικοῦσαν κι' ἀσυνείθιστα. Ἐπαινὸς τοὺς μάλιστα, καὶ ἂν πὲς τοὺς φταίσαμε, ἀφτοὶ νὰ παραβλήσιν τὴν παραφορὰν μας, καὶ τότε ἐμᾶς ντροπῆς μας ὁδὲν (52) τοὺς καταχρόμαστε τὴν ἀπομονήν τους.

(51) Τὰ ΧΡ θαυμάζεσθαι. Γράφει θαυμάζεσθαι=τιμᾶσθαι. Ἐχουμε ἐδῶ θαυμάζεσθαι—τιμᾶσθαι. ὅπως 3, 39 τενιμᾶσθαι—θεραπεῖσθαι.

(52) Τὰ ΧΡ ἡμῖν δὲ αἰσχρόν. Γράφει ἡμῖν δ' ἂν αἰσχρόν.

λογίας, ὅχι μόνον κατὰ τὴ μορφή, παρὰ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν. Ὅταν κυριαρχοῦσε ἀκόμα τὸ κόμμα τῶν Λατινιστῶν, οἱ σωστοὶ ποιητὲς εἴταν σπάνιοι, καὶ οἱ περισσότεροι, λέει ὁ Eminescu, εἴταν ποιητὲς ζυχαρῶν με λικόνι, διότι δὲν εἶχαν τὰ ἀποσόνια ποιητῆ· τοὺς ἔλειπε καὶ τὸ μυκλὸ—γιατὶ καὶ ὁ ποιητὴς θέλει μυκλὸ—καὶ ἡ φαντασία, καὶ ἐθαρροῦσαν πῶς εἶναι κανεὶς ποιητὴς, καθὼς λέει ὁ Schiller, ἅμα κατόρθωσε στίχοι σὲ καλλιεργημένη γλῶσσα, ποὺ κάνει τὸν ποιητὴ ἀντὶς ἐκείνου.

Ἄρα λοιπὸν ἐτέλειωσε ὁ γλωσσο-φιλολογικὸς ἀγὼνας, μετὰ τὴ νίκη τῶν Ἑθνικῶν, φύτρωσαν οἱ ποιητὲς ἀπ' τὸ χῶμα σὺν τοὺς μενεξέδες ὕστερ' ἀπ' τὴς πρώτης ἀχτίνης τοῦ ἀνοιξιακοῦ ἡλίου, καὶ ἀπὸ 25 χρόνια ἡ Ρουμανία ἔχει ὅχι μόνον τὴν πολιτική, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτικὴν ἡγεμονία στὰ Μπαλκάνια, καὶ ὅχι λίγαι τῶν ποιητῶν τῆς ἐχτιμιοῦνται καὶ στὴν Εὐρώπῃ. Ἔτσι προοδεύουν οἱ λαοὶ ποὺ δὲν κάνουν ἀντίσταση πεισματικὴ στοὺς αἰώνιους καὶ ἀπαραβίαστους νόμους τῆς βιολογίας!

Εἶμαι στὸ τέλος τῆς μικρῆς, μὲ ἴσως ὅχι καὶ ἀνώφελης μελέτης μου. Κάνοντα, κανεὶς μὴ σύγκριση μεταξὺ τῶν πνευματικῶν παθημάτων τῶν δυὸ ἐξιδέρφων λαῶν, τῶν Ρωμῶν καὶ τῶν Ρουμῶν, πρέπει νὰ μολογήσῃ, πῶς οἱ ἡμιότιτες εἶναι καταπληχτικές, τόσο καταπληχτικές ὅσο μόνον μεταξὺ ἐξιδέρφων μπορεῖ νὰ εἶναι.

Τώρα, ἀγαπητοὶ μου φίλοι, σὰς ἐρωτῶ, με ποιά αἰσθήματα ἀκολουθήσατε αὐτὴν τὴν συγκριτικὴ μελέτη μου; Αἰσθήματα ντροπῆς ἢ περηφάνειας; παρηγορίας ἢ ἀπελπισίας; Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πῶς βεβαίως ἡ Ρουμανία ξεπέρασε τὴν Ἑλλάδα, ποὺ σὲ τόση πρᾶματα εἴταν δασκάλῃ τῆς τὴν ξεπέρασε, γιατί κοίταζε στὰ ἔμπροσ καὶ ἔχει στὰ ὀπίσω. Ἐγὼ βεβαίως δὲ λέω, πῶς δὲν προοδεύει ἡ Ρουμανία, μὰ ὅχι τόσο ὅσο ἔπρεπε κατὰ τὴ φυσικὴ ἐξυπνάδα τοῦ λαοῦ, γιατί ἡ Ρουμανία μου φαίνεται νὰ μοιάζῃ μ' ἕνα ἄθροισμα ποὺ περπατᾷ ἐμπρός, μὰ ἀνάποδα· μετὰ τὸ κεφάλι γυρισμένο πίσω· καὶ ὁ καθένας ξέρεи, πῶς ὅποιος περπατᾷ ἔτσι, εὐκόλῃ σκοντάφτει· τοὐλάχιστο δὲν μπορεῖ νὰ τρέξῃ. Γι' αὐτὸ τὸν ξεπερνοῦν οἱ ἄλλοι, καὶ μάλιστα οἱ Ρουμῶνες, γιατί εὐρῆκαν ἕνα στρατηγὸν, ποὺ σὺν τοὺς ἔβλεπε, πῶς περπατᾷ ἀνάποδα, τοὺς βροντοφώνησε: «Μεταβολή!»

«Ὅμως ἀπὸ ξέπαρση ποὺ παραπλοῦτισαν καὶ ἄλλες» πολλές μὲς ἔκαναν προσβολές, καὶ τὴν Ἐπίδαμνο, «τύπο δικό μας, ὅσο παθίκεν δὲν τὴν ἀναγνώριζαν, ὥστε σὺν πῆγάμε ἡμεῖς προστάτες τῆς τὴν πῆγρῃς στανικῶς καὶ τὴν κατακρατοῦν.

39. «Καὶ λένε τάχα πῶς θύλησαν πρώτα νὰ «καθαριστῇ ἡ διαφορὰ μετὰ δικήν. Δίκη ὅμως δὲν ἐννοεῖ ὅπως ἀρπάζει (53) καὶ τὴν προτείνει ἀσφαλισμένους (54), ἀλλ' ὅπως, πρὶν κριτολογηθεῖ, ὅχι «μονοχά» τὰ λόγια τοῦ παρὰ ζῶντος ἀπαράλλαχτα καὶ τὰ ἔργα. Ἀφτοὶ ὅμως ὅχι πρὶν πολιορκήσουν τὴν Ἐπίδαμνο, παρὰ ἀφοῦ συμπεράναν πῶς δὲ «θ' ἀδιαφορήσουμε, τότες προφασίστηκαν (55) τὴν «καλόφραντῃ τους δικήν. Καὶ δὲν τοὺς φτάνουν τὰ «δικὰ τους ἔργα κάτου ἐκεῖ, παρὰ ἔρχονται καὶ

(53) Τὸ ΧΡ προϋχοντα = ἰώτερο. Γρίρε πλέον φχόντα ἢ ἔχοντα.

(54) Ἐννοοῦν ὑποθέτω, οἱ Κερκυραῖοι πῶς, καὶ ἂν ἔχῃσαν οἱ Κερκυραῖοι, θάβριταν πάντα κάπια πόδαρη νὰ μὴν ἀφίσουν τὴν Ἐπίδαμνο.

(55) Τὰ ΧΡ παρέδχοντο. Ὁ Valckenaer προέχοντο.

Γι' αὐτὸ ἄς ἀφήσουμε τὰ περασμένα, γιατί ἔγινε ὅ,τι ἔγινε καὶ οἱ πεθαμένοι δὲ γυρνοῦνε καὶ ἄς κοιτάξουμε στὰ ἔμπροσ. Τὸ παράδειγμα τῶν Ρουμῶνων δὲν μπορεῖ, μοῦ φαίνεται, παρὰ νὰ σὰς δώσῃ θάρρος, διότι εἶδατε, πῶς εἴτανε ἄλλοτε στὸ ἴδιο σημεῖο, ποὺ εἴσατε τώρα σείε. Τόχετε λοιπὸν στὸ χέρι σας νὰ κάνετε τὸ ἴδιο ποὺ ἔκαναν καὶ ἐκεῖνοι, καὶ ἄς περάσῃ καιρὸς. Ὅσο γιὰ μένα τὸν ξένο, μὰ πάντα Ρωμιοφίλο, δὲν ἀμφιβάλλω πῶς θὰ βγῆτε νικητές, γιατί μαζί σας ἔχετε τὴ παντοδύναμη φύση, καὶ τώρα μάλιστα ποὺ γράφω αὐτά, νοιώθω μεγάλην ἀνακούφιση στὴ ρωμιοφιλίᾳ μου καρδιά, γιατί βλέπω πῶς τὸ παράδειγμα τῶν Ρουμῶνων πρέπει νὰ σὰς δώσῃ μεγάλην ἠθικὴν ὑποστήριξη.

Τώρα ὅμως, σὰς φίλος σας, ποὺ εἶμαι, σὰς παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σὰς δώσω τρεῖς συμβουλὲς ἀκόμη, ποὺ μοῦ βγῆκαν ἀπὸ τὰ παθήματα τῶν Ρουμῶνων καὶ ποὺ ἐλπίζω νὰ γίνουν μαθήματα γιὰ σας. Αὐτὲς οἱ συμβουλὲς μου εἶναι οἱ ἐξῆς:

1. Νὰ πεισίσσετε νὰ βρῆτε ἕνα στρατηγὸν ποὺ νὰ σὰς διοργανώσῃ καλὰ γιὰ τὸν πόλεμο μετὰ τοὺς δασκάλους, γιατί ὅσον καλύτερο εἴσατε διοργανωμένοι τόσο γληγορότερα θὰ νικήσετε. Γιὰ αὐτὸ σὰς εὐχομαι νὰ βρῆτε ἕνα Majorescu μεταξὺ σας.

2. Νὰ μὴν παραβλέπετε τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἁλίων Μπαλκανικῶν λαῶν, γιατί ἔτσι μόνον εἶναι δυνατό νὰ μὴ μείνετε πίσω· γιατί ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἡ ἀπομόνωσή του. Νὰ πολεμάτε λοιπὸν ἁσπλάχνα τὸν αὐτάρεσκο ξιπασμὸ πολλῶν ἀπὸ τοὺς δικούς σας, ποὺ νομίζουν, πῶς μόνον οἱ Ἕλληνες εἶναι ἄθροισμα στὰ Μπαλκάνια καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ζῶα (*). Μετὰ τοὺς Ρουμῶνες τοὐλάχιστον ποὺ καὶ σὲ πολιτικὴν ἐποψὴ εἶναι σύντροφοι καὶ σύμμαχοί σας ἐναντίον τῶν Σλαβῶν, ἔπρεπε νὰ ἀδερφωθῆτε περισσότερο. Ἴσως θὰ εἶναι καλὸ μάλιστα νὰ γράψετε ἕνα ἐπίσημο γράμμα στὸν κ. Majorescu ποὺ μπορεῖ νὰ σὰς ὠφελήσῃ πολὺ μετὰ τὸν νόμὸν του καὶ μετὰ τὸ βᾶρος τοῦ προσώπου του. Γιατὶ πρὸ πάντων σὰς χρειάζεται ἐπίσημη ἀναγνώριση, καὶ ἀφοῦ δὲν τὴ βρίσκετε στὴν πατρίδα σας, πρέπει νὰ τὴ γυρέψετε ἔξω, στοὺς γείτονες.

(*) Μὰ φορὰ θυμοῦμαι πῶς στὴ Μόσκο εἶχα κουβέντα μ' ἕνα παπᾶ ποὺ ἔβριζε φοβερὰ τοὺς Ρουμῶνες καὶ ἔλεγε πῶς εἶναι ζῶα τετράποδα «Ἐ, εἶτε δικίος, τοῦ ἀπάντηρα, ἀγία τοῦτο τρέλουν μετὰ τὰ τέσσερα».

«ἔδω σ' ἔσας μετὰ τὴν ἀξίωση ὅχι νὰ συμμαχήσετε, παρὰ νὰ συναδικῆτε καὶ νὰν τοὺς δεχτεῖτε ἀφοῦ «συγκρουστήκαμε. Ἐπρεπε ὅμως, ὅτα δὲν εἶχαν καθόλου φόβους, τότες νὰ φανοῦν, καὶ ὅχι σὲ στιγμὴ «ὅταν ἡμεῖς ἀδικηθήκαμε καὶ ἀφτοὶ κιντυνοῦν, ποῦτε ὅτα χωρὶς νὰ κερδίστε τότε ἀπὸ τὴ δύναμή «τους θὰν τοὺς χαρίστε τώρα βοήθεια, καὶ χωρὶς νὰ «συντελέστε στὰ κακὰ θὰ φορτωθεῖτε τὴ μισή μας «καταφορά· παρὰ ἔπρεπε καιρὸ πρὶν νὰ συντροφια- «ζαν τὴ δύναμή ἂν ἤθελαν καὶ συντροφικὰ τὴν «τύχη.

40. «Πῶς λοιπὸν ἡμεῖς ἐρχόμαστε μετὰ βᾶσιμα «παράπονα καὶ ἀφτοὶ εἶναι βίαιοι καὶ ἀρπαγες, σὰς «δειξάμε· καὶ τώρα ἀκούστε πῶς καὶ δικία ἀδύ- «νατο νὰν τοὺς δεχτεῖτε. Γιατὶ ἂν ὀρίζουν οἱ ὅροι «πῶς κάθε πολιτεία ἄγραφη ἄς πηγαίνει μ' ὅποιο «ἡμέρος θέλει, τ' ἄρθρο δὲν ἐννοεῖ ὅσους πάνε μετὰ «σκοπὸ νὰ βλάψουν ἄλλους, παρὰ λέει ἀφτὸν ποὺ ««δὶχως ν' ἀποσπάται ἀπ' ἄλλους γυρέθει ἀσφάλεια «ἢ δὲ θὰ προξενήσῃ σ' ὅσους τότες δεχτοῦν, ἂν προ- «σέχουν, πόλεμο ἀντὶς εἰρήνην. Ἀφτὸ ὅμως ἐσεῖς «τώρα κιντυνὸς νὰ παθεῖτε ἀδὲ μὲς ἀκούστε. Γιατὶ «ἔδω μοναχὰ ἀφτῶν ἔδω θὰν τοὺς σταθεῖτε βοηθοί, «παρὰ καὶ ἡμεῖς ὄχτροί μας ἀπὸ σύνορκτοι. Γιατὶ «ἀνάγκη, ἂν πάτε μαζί τους, νὰ μὴν ἀντισταθοῦν

3. Νὰ μὴν περιορίζετε στὴν καλλιέργεια τῆς γλώσσας, παρὰ νὰ πλατύνετε τὸ ἔδαφος τῆς παλαιστρας. Ἐπειτα ὁλοένα φαίνεται περισσότερο, πῶς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας εἶναι μόνον ἕνα μέρος ὅλου τοῦ ζητήματος, ποὺ εἶναι ζήτημα ἑθνικοῦ πολιτισμοῦ. Νὰ καλλιεργεῖτε λοιπὸν καὶ νὰ μελετᾶτε ὅλα τὰ σπουδαῖα ζητήματα τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ. Οἱ Γιαπωνέζοι δὲν ἐσπούδαζαν μόνον τὴν ταχτική, γιὰ νὰ νικήσουν τοὺς Ρώσους, μὰ καὶ τόσες ἄλλες ἐπιστῆμες. Ἔτσι καὶ σείε νὰ μὴ ριχτῆτε μόνο στὰ γλωσσικὰ ὅπλα.

Αὐτὰ ἤθελα νὰ σὰς πῶ ἀκόμα. Κάμετε ὅπως σὰς φαίνεται καλύτερα. Ἐμένα πάντα θὰ με βρῆτε βοηθὸ καὶ πιστό σας φίλο σὺν καὶ ἄλλοτε. Σὰς εὐχομαι καλὴ ἐπιτυχία γιὰ τὸ πατριωτικὸ ἔργο τοῦ συλλόγου σας καὶ σὰς χαίρετῶ.

Λειψία 1. 4. 05.

Πάντα δικός σας
KARL DIETERICH

ΠΑΙΔΙΑΡΟΚΑΜΩΜΑ

Τῆς εἶπε τότε κυττάζοντάς τὴν μετὰ πάθος κα-
τάματα:

— «Τὴν καρδίαν μου ἀπὸ καιρὸ τὴν ἔκαμες σκαλῶνα, παιγνίδι σου· δὲν ἔχω τίποτ' ἄλλο νὰ σοῦ προσφέρω παρὰ τ' ὄνομά μου, ὄνομα τίμιο καὶ σεβαστό, ποὺ θὰ σκεπᾷ τὴν ἁτιμία τοῦ δικοῦ σου· τὸ θέλεις;»

Ἐλκισε τὸ ριπίδι τῆς, ἕνα ὄμορφο ἀπὸ φτερό ριπίδι, χάρισμα ἐνὸς πλούσιου ἐραστῆ τῆς, χαρμεγέλασε εἰρωνικὰ δείχνοντάς του μὴ σερὰ κάτασπρα μαργαριτάρια—τὰ δόντια τῆς—καθίσε πρὶν ἀνα-
παυτικὰ στὸ βελουδένιο σοφὰ τῆς καὶ τοῦπει:

— «Καὶ δὲ φοβᾷσαι μήπως τὸ τίμιο καὶ σε-
βαστ' ὄνομά σου ἀτιμαστῇ;»

Ἀπελπισιὰ ζωγραφήθηκε στὸ πρόσωπό του.

— «Μὴ με πληγώνεις περισσότερο· σ' ἀγαπῶ, σὲ λατρεύω, τὸ ξέρεις, καὶ σὲ θέλω δική μου, τέ-
λεια δική μου, καὶ γιὰ τοῦτο εἰμ' ἑτοίμος γιὰ κάθε θυσία. Μοῦ κατακοιμάτισες τὴν καρδιάν, πᾶρε, κάμε κουρέλι καὶ τ' ὄνομά μου, ἀλλὰ πρὶν σκότωσέ με· θάνατι γλυκείᾳ στιγμῇ γιὰ μένα, ἢ στιγμῇ τοῦ θανάτου μου».

«ἄφτοί καὶ δὶχως σας (56). Ἀπ' ὅλα μάλιστα τὸ «πρὶ ὁ σωστό εἶναι νὰ σταθεῖτε παράμερα οὐδέτεροι· «νείδεμή, ἴσα ἴσα νὰν τοὺς χτυπήστε ἀφτοὺς μαζί «μας (γιατὶ τῶν Κερκυρῶν εἴστε τοὐλάχιστο σύνορ- «κοι, μὰ μετὰ τοὺς Κερκυραῖους μήτε κὰν ἀναγκωχὴ «δὲν κανατε ποτές σας, καὶ ὅχι ν' ἀρχίστε τὸ νόμο «πῶς εἶναι δεχτοὶ οἱ ἀντάρτες τῶν ἁλίων. Γιατὶ καὶ «ἡμεῖς, ὅταν οἱ Σαρμῶτες ἀντάρτησαν καὶ εἴταν ὁ «λόγος ἂν πρέπει νὰ συντρεχτοῦν (57) δὲ σὰς κατα- «νήφισαμε, ἐνῶ οἱ ἄλλοι Πελοποννησιῶτες εἶχαν «δῶσει γνώμην ἀντίθετην, παρὰ ἔχαστε ἀντεῖπαμε «πῶς λήπτερες ἄς τιμωρᾷ ὁ καθένας τοὺς δικούς του «συμμάχους. Καὶ σὰς λέμε, ἂν ὅσους κανουν τίποτα «κακὸ τοὺς δεχτεῖτε καὶ βοηθήσετε, θὰ προβάλουν «καὶ μερικοὶ δικοὶ σας ὅχι πρὸ ἀπῆλάντοι καὶ θᾶρ- «θουνε μαζί μας, καὶ ὁ νόμος ποὺ θὰ βάλτε ἐσεῖς «θὰ βλάψῃ πρὸ πολὺ παρὰ ὅ,τι ἡμεῖς.

41. «Ἀφτὰ λοιπὸν σὰς παρουσιάζουμε δικαίω-
ματὰ μας, βᾶσιμα κατὰ τῶν Ἑλλήνων τοὺς νό-

(56) Ἀφτὴ οὐ φαίνεται σωττότερη ἐρμηνεία παρὰ ἡ πρὸ συνειδημένη μετὰ ἡμῶν ὑπάρχοντος τοῦ ἀμύνεσθαι καὶ μετὰ τὸ τούτοις κατηγοροῦμενο.

(57) Τὸ ἐπ'—ἀμύνειν πηγαίνει στὸ ψῆλον προσεβέ-
μεθα ἐναντίαν.